

Urszula Stankiewicz

Tykocin, st. 39, pl. Czarnieckiego, gm.
loco, woj. białostockie, AZP 36-83/-

Informator Archeologiczny : badania 27, 118-119

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

spalonej w 1953 r. starej plebanii. Mur ten, grubości 2,1 m, prawdopodobnie był przerwany wjazdem, jednak jego usytuowanie nie jest jeszcze znane.

Przy okazji eksplorowania wykopu nr 1/93 natrafiono na dobrze zachowany kanał odwadniająco, odprowadzający wody opadowe z dziedzińca gospodarczego. Kanał sklepiony cegłą, o ścianach i dnie z piaskowca, miał wymiary 1,4 (szerokość) x 1 m (wysokość) i przebiegał z północnego wschodu ku południowemu zachodowi, by w bezpośrednim sąsiedztwie baszty mauretańskiej opuścić teren opactwa prowadząc wodę do Pilicy. Został wykonany prawdopodobnie w XVII w.

W czasie prac znaleziono 80 ułamków ceramiki, 16 fragm. szkła, 12 ułamków kości zwierzęcych, 6 ułamków kafla, 2 fragm. przedmiotów metalowych i monetę (szeląg koronny Jana Kazimierza, bity w l. 1660–1666). Ogólnie materiał można datować na okres od XV do XIX w.

Prace badawcze przy sulejowskim obwodzie obronnym winny być kontynuowane, jest on bowiem jednym z najlepiej zachowanych opactw cysterskich w Europie.

Tarnów–Stare Miasto, st. 14 — patrz: późne średniowiecze

Tykocin, st. 39, pl. Czarnieckiego
 gm. loco, woj. białostockie
 AZP 36-83/—

Wojewódzki Konserwator Zabytków
 w Białymstoku

Badania prowadziła mgr Urszula Stankiewicz. Finansowane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku. Drugi sezon badań. Stary Rynek (XV–XX w.).

Kontynuowano prace na pl. Czarnieckiego. Badaniami objęto wschodnią część byłego parku, koncentrując się na rozpoznaniu zasięgu wschodniego placu targowego oraz zagospodarowania tej części Starego Rynku.

Założono 2 wykopy o łącznej powierzchni 66 m². Pierwszy, o wymiarach 3 x 5 m, usytuowano przy wschodniej granicy bruku okalającego pomnik Stefana Czarnieckiego. Drugi, o tych samych wymiarach, w odległości ok. 28 m na zachód od murów kościoła parafialnego, na osi bramy wejściowej i drzwi kościelnych, tuż przy wschodniej granicy byłego parku.

W wykopie pierwszym, na głębokości 36 cm od powierzchni ziemi, odkryto fragm. bruku z materiałem XIX–XX-wiecznym. Poniżej, w południowej partii, na głębokości 60 cm odsłonięto fragm. zniszczonego muru kamiennie-ceglano-ceglanego z zaprawą wapienno-piaskową (zachowana grubość muru 148–150 cm, wysokość 70–90 cm). W wykopie nie stwierdzono warstw, które można byłoby wiązać z budową nawierzchni rynkowej przez J. K. Branickiego w 2. poł. XVIII w.

W wykopie drugim do głębokości 100 cm od powierzchni układ warstw zaburzony jest współczesnymi wkopami. Poniżej, na głębokości 100–105 cm od powierzchni odsłonięto fragm. spalonych belek konstrukcyjnych budynku drewnianego. Odkryto zachowane do wysokości 60–80 cm fragm. ściany zewnętrznej oraz fragm. ścian działowych, dwie belki legarowe położone na kamieniach oraz warstwy przepalanej gliny i polepy z okruskami węgla drzewnych. W trakcie eksploracji warstw gruzu odsłonięto zarysy dwóch pieców kaflowych.

Pierwszy piec, w części południowo-zachodniej budynku, wykonany był z kafla garnkowych i miskowych o otworach okrągłych, kwadratowych, koniczynkowatych. Część kafla miskowych zdobiono ornamentem rozetowym. W warstwach gruzu związanych z piecem znaleziono kilka fragm. oraz jeden cały kafel garnkowy o otworze zamkniętym ażurową płytką ceramiczną z ornamentem architektonicznym. Uzyskany materiał oraz układ warstw wskazują, iż był to prawdopodobnie piec kształtu owalnego, postawiony na cokole

glinianym, „grubo lepiony”, o czym świadczy duża ilość gruzu glinianego z odciskami kafli oraz ze śladami okopcenia. Kafle różnych rozmiarów, wypalane w atmosferze utleniającej na kolor ceglasty, mocowano zapewne przy zastosowaniu prętów, obręczy i gwoździ żelaznych do masywnej, glinianej konstrukcji pieca. Znaleziono 2 cale oraz kilkanaście fragm. prętów żelaznych i 14 obręczy.

Drugi obiekt, o podobnym kształcie, wykonany z kafli garnkowych i miskowych barwy szarej i ceglastej, należałoby również zaliczyć do grupy pieców „grubo wylepionych”. W warstwach gruzu związanych z konstrukcją drugiego pieca nie stwierdzono występowania elementów żelaznych, natomiast odkryto 4 pionowo wbite słupki drewniane. Kształtu niemal prostokątnego, zachowanej długości 60 cm, zastrzone półokrągło, ustawione jeden obok drugiego tworzą łuk.

W oparciu o uzyskany materiał zabytkowy odsłonięty budynek należałoby wstępnie datować na 2. poł. XV–1. poł. XVI w., zakładając równoczesowość budowy domu i pieców.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Okręgowym w Białymstoku.

Włocławek–Zamek — patrz: późne średniowiecze

Wolbórz, st. 23, gm. loco, woj. piotrkowskie — patrz: późne średniowiecze

Wrocław–Stare Miasto, plac Dominikański — patrz: późne średniowiecze

Zagórze, st. 13, gm. Mucharz, woj. bielskie — patrz: późne średniowiecze

Zawichost, kościół p. w. Wniebowstąpienia NMP
gm. loco, woj. tarnobrzesckie
AZP 87-75/35

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie Katedra Archeologii

Badania prowadził dr Andrzej Rozwałka. Finansowane przez Państwową Służbę Ochrony Zabytków w Tarnobrzegu i Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Pierwszy sezon badań. Wczesnośredniowieczne, średniowieczne i nowożytny relikty kościoła parafialnego.

Jesienią 1992 r. w podziemiach kościoła parafialnego w Zawichoście, w trakcie prac budowlanych mających na celu założenie instalacji grzewczej odsłonięto fragm. starszej od obecnej, barokowej świątyni. Odkryto wówczas m.in. relikty absydy prezbiterium, filarów na styku prezbiterium z nawą główną, północną część transeptu z absydolą od strony wschodniej.

Od lutego 1993 r. roboty w podziemiach kościoła objęte zostały nadzorem archeologicznym. Prace prowadzone były przy południowo-wschodniej części fundamentów nawy obecnej świątyni. Odsłonięto całość podstawy filara na styku transeptu i nawy głównej pierwotnej świątyni, jak również fragm. fundamentu ściany południowej jej nawy głównej. Rozpoznane w tej partii nawarstwienia kulturowe wskazują na ich związek z nowożytnymi i współczesnymi przebudowami i remontami kościoła. Na kilkumetrowym odcinku, bezpośrednio na podłożu macierzystym zachowały się fragmentarycznie poziomy nowożytnych pochówków przewarstwionych ziemią. Całość części grzebalnej przykryta była prawdopodobnie kamiennym brukiem. Znaczna część pochówków w obrębie świątyni została zniszczona.

Odkryte relikty pozwoliły prowadzącemu nadzór konserwatorski historykowi sztuki W. Koziejowskiemu na dokonanie próby rekonstrukcji rzutu poziomego pierwotnej świątyni, uważanej przez niego za wczesnoromańską, prawdopodobnie fundacji zony Władysława Hermana — Judyty Marii. Według rekonstrukcji miała to być trójnawowa bazylika z transeptem z dwoma absydolami od strony wschodniej i kwadratowym prezbiterium zakończonym absydą. Od strony zachodniej istniały zapewne jedna lub dwie wieże.